

Yeni İnsan Yayınevi
Edebiyat Serisi

Yazar Hakkında

Prof. Dr. Güliz Elal İzmır Amerikan Koleji'nden mezun olduktan sonra Liverpool niversitesinde Psikoloji eğitimi aldı ve Klinik Psikoloji doktorasını tamamladı. Akademik kariyerine Liverpool niversitesi'nde başladı, Boğaziçi niversite'sinde devam etti ve İngiltere'nin Plymouth şehrinde tamamlandı. Yirmi yıldan uzun bir süre akademisyen ve klinisyen olarak çalıştıktan sonra, yeni bir kulvarda yürümeye karar vererek gezi yazıları yazmaya ve doğa fotoğrafı çekmeye başladı. Akademik kariyeri boyunca edindiği araştırma, analiz, gözlem ve yazma alışkanlıkları seyahat tutkusuyla birleşerek gezi edebiyatında hayat buldu. Kitap çalışmalarının yanı sıra dergilere gezi yazıları yazıyor.

Yeni İnsan Yayınevi'nde yayınlanan bir diğer eseri:

Afrikaname, 2017

Güney Afrika

GÖKKUŞAĞI ÜLKESİ

Güliz Elal

Yeni İnsan Yayınevi - 270
Edebiyat Serisi - 57, Gezi - 3
Güney Afrika Gökkuşuğu Ülkesi
Güliz Elal
I. Baskı, İstanbul, Ocak 2021
ISBN: 978-605-7764-57-7
Genel Yayın Yönetmeni: Aytaç Timur
Editör: Aytaç Timur
Editör Yardımcısı: Cemile Atlı
Kapak Tasarım: Hale Utangaç
Dizgi: Duygu Tikveşli
Sertifika No: 12186

©Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti. 2021
İçerenköy Mah. Değirmenyolu Sokak Kutay İş Merkezi B Blok No:18/2
Ataşehir/İstanbul

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, hiçbir yolla çoğaltılamaz.

www.yeniinsanyayinevi.com
yeniinsanyayinevi@gmail.com
newhumanpublisher@yahoo.com
[facebook/yeniinsanyayinevi](https://facebook.com/yeniinsanyayinevi)
[instagram/yeniinsanyayinevi](https://instagram.com/yeniinsanyayinevi)
twitter.com/yeniinsanyayinevi

Baskı: Asya Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz Mah, Gülbahar Cd. No: 62/B Güneşli-Bağcılar-İSTANBUL
Matbaa Sertifika No: 36150

Güney Afrika

GÖKKUŞAĞI ÜLKESİ

Güliz Elal

Babaannem Nedime Elal'a sevgi ve özlemle...

İÇİNDEKİLER

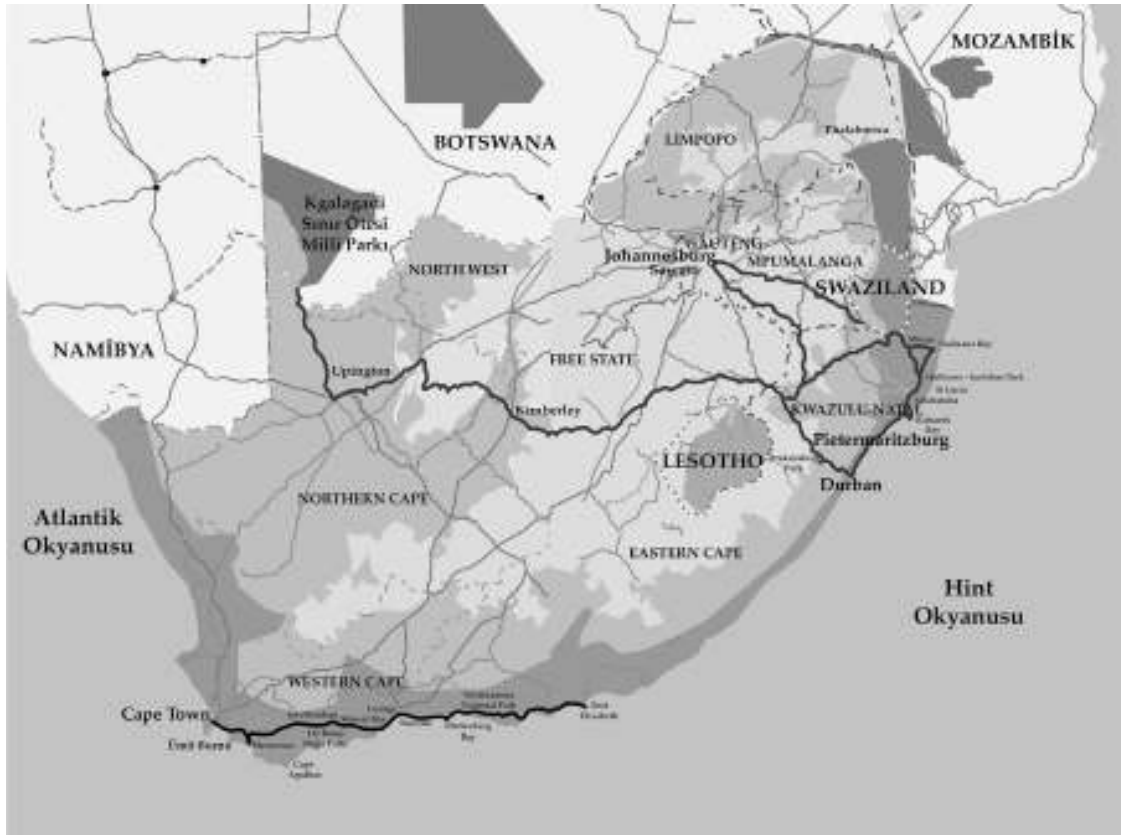
Teşekkür	11
Haritalar	
Güney Afrika Cumhuriyeti	12
Kap Yarımadası	13
KwaZulu-Natal Eyaleti	14
iSimangaliso Koruma Alanları	15
Açıklayıcı Sözlük	17
CAPE TOWN 2006	
1. Bölüm: Turistik Cape Town	21
2. Bölüm: Diğer Cape Town	35
GAUTENG 2013	
3. Bölüm: Johannesburg ve Soweto	59
LIMPOPO 2013	
4. Bölüm: Doğal Hayatı Koruma Parkı Gönüllü Programı	93
BATI KAP 2017	
5. Bölüm: Balina ve Çiçek Sahili	125
KWAZULU-NATAL 2017	
6. Bölüm: iSimangaliso Koruma Alanları	165
7. Bölüm: Drakensberg Dağları	189
8. Bölüm: iMfolozi Zululand Doğa Koruma Gönüllü Programı	205
9. Bölüm: Durban	233
DURBAN'DAN KALAHARİ'YE 2018	
10. Bölüm: Kalahari'ye Doğru	247
11. Bölüm: Azametli Kalahari	265
KWAZULU-NATAL 2020	
12. Bölüm: Sonlar ve Başlangıçlar	293
KAYNAKÇA	319

TEŞEKKÜRLER

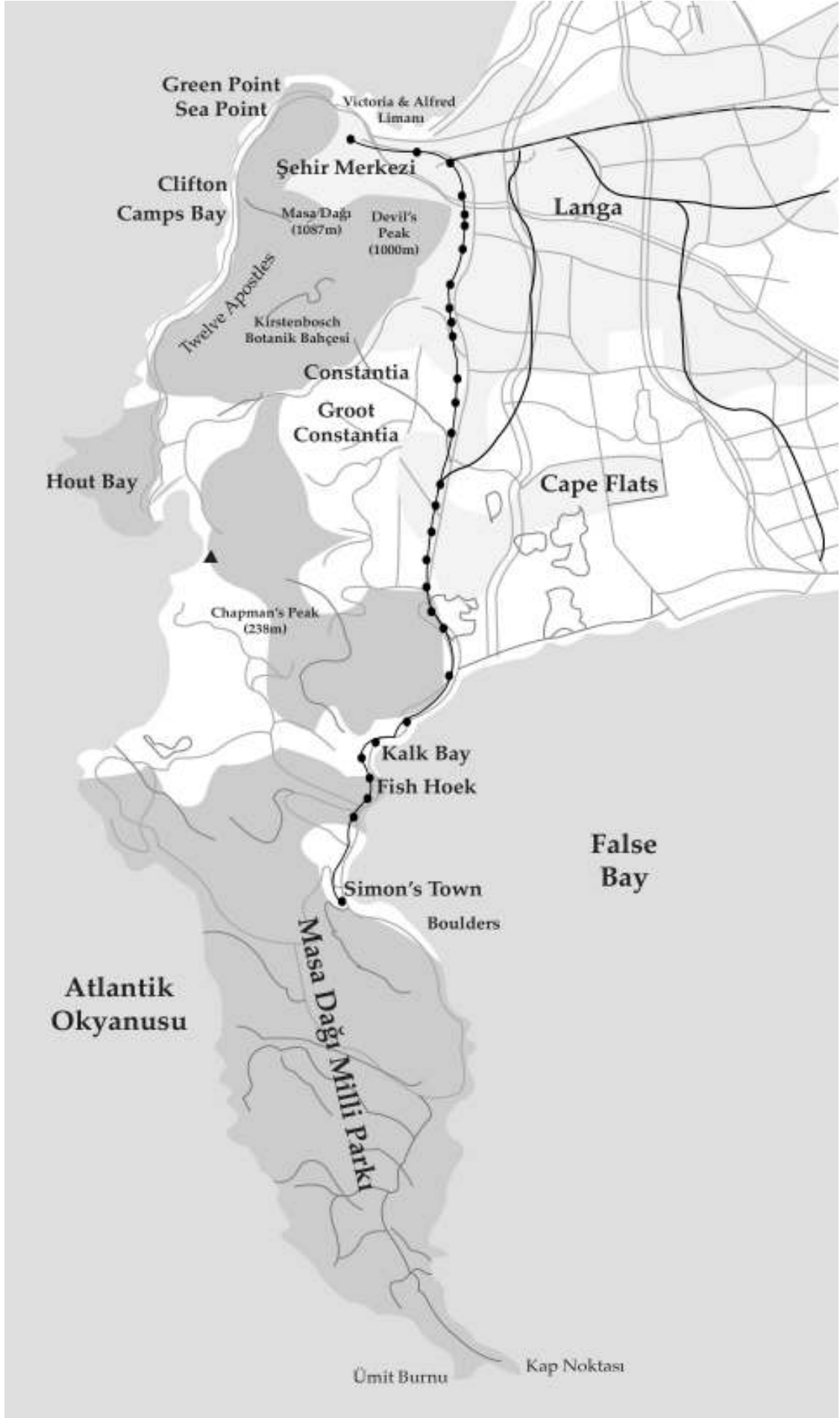
Güney Afrika Gökkuşığı Ülkesi'nin yazılma süreci boyunca kızım Tanya verdiği destek ve teşviklerle hep yanımda oldu. Son aşamasına geldiğimde ise kitabı başından sonuna, sahip olduğu akademik disiplinle uyumlu bir titizlikle okudu ve edit etti. Kitabın içeriğiyle ilgili yaptığımız pek çok müzakerede bir tarih bilimci olarak bana sunduğu bakış açıları ve eleştirilerinin son derece değerli katkısı oldu. Bu kitabı onun varlığı, harcadığı mesai, fikir ve önerileri olmaksızın hayal edemiyorum.

Kitabın yayına hazırlanmasında emeği geçen değerli editörüm Aytaç Timur ve Yeni İnsan Yayınevi ekibine sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Yayın öncesi kitapla ilgili bana geribildirim veren dostlarım Dr. Mehmet Kurt, Şeyda ve Emrah Parlar ve Aslı Kenanoğlu'na içten teşekkür ediyorum. Güney Afrika'da karşılaştığım canlı hayatının Türkçe karşılıkları hakkında sorularımı, pek çok kez açıklamalı olarak yanıtlayan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Ahmet Karataş'ın desteği çok değerliydi. Kapak tasarımını yapan Hale Utangaç'a teşekkür ediyorum. Kitapta yer alan fotoğrafların basıma uygun şekilde edit edilmesini üstlenen çok değerli dost İzzet Keribar'a teşekkür sözcükleri yetersiz kalıyor.

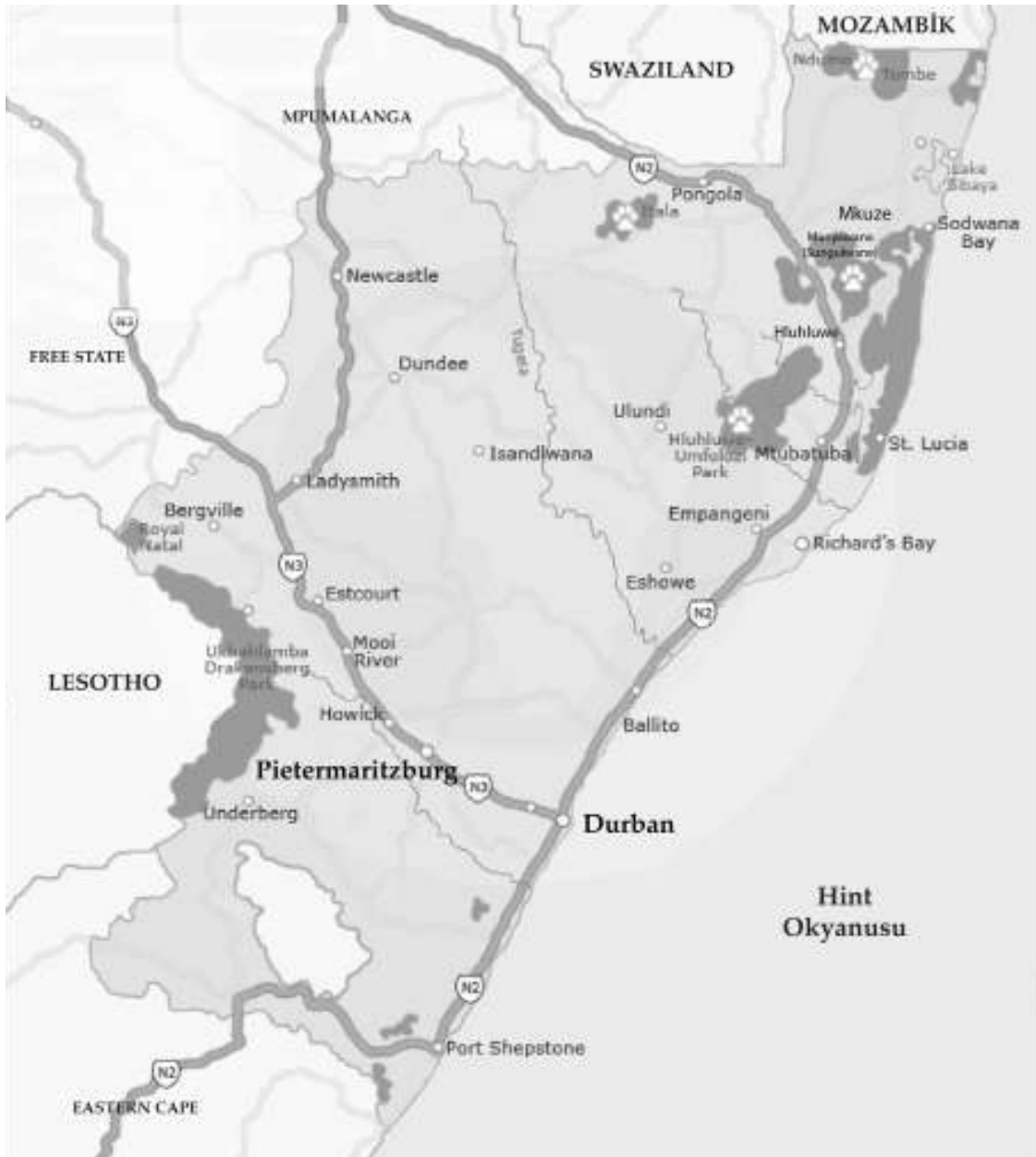
2006-2020 yılları arasında Güney Afrika Cumhuriyeti'ne yaptığım yolculuklar bu gezilerde birlikte olduğum yakınlarımla anlamlı ve keyifliydi: Aslı Dölen, Mutlu Dölen, Tim ve Yvonne Driman, Sıdika Erestin, Selim Kaya, Paula Morrison, Alex Radebe ve Rasih Tuna hayatımda ve gönlümde yeriniz çok özel. Zaman zaman sorduğum soruları detaylı yanıtlayan Güney Afrikalı dostlarım Alex Radebe, Tim Driman, Marumo Nene ve Jimmy van Tonder'e verdikleri destek için çok teşekkürler. Her şeyden çok, hep yanımda olan kıymetli çocuklarım Tanya, Derya ve Alex'ime varlıkları ve yaydıkları hayat ışığı için müteşekkirim.

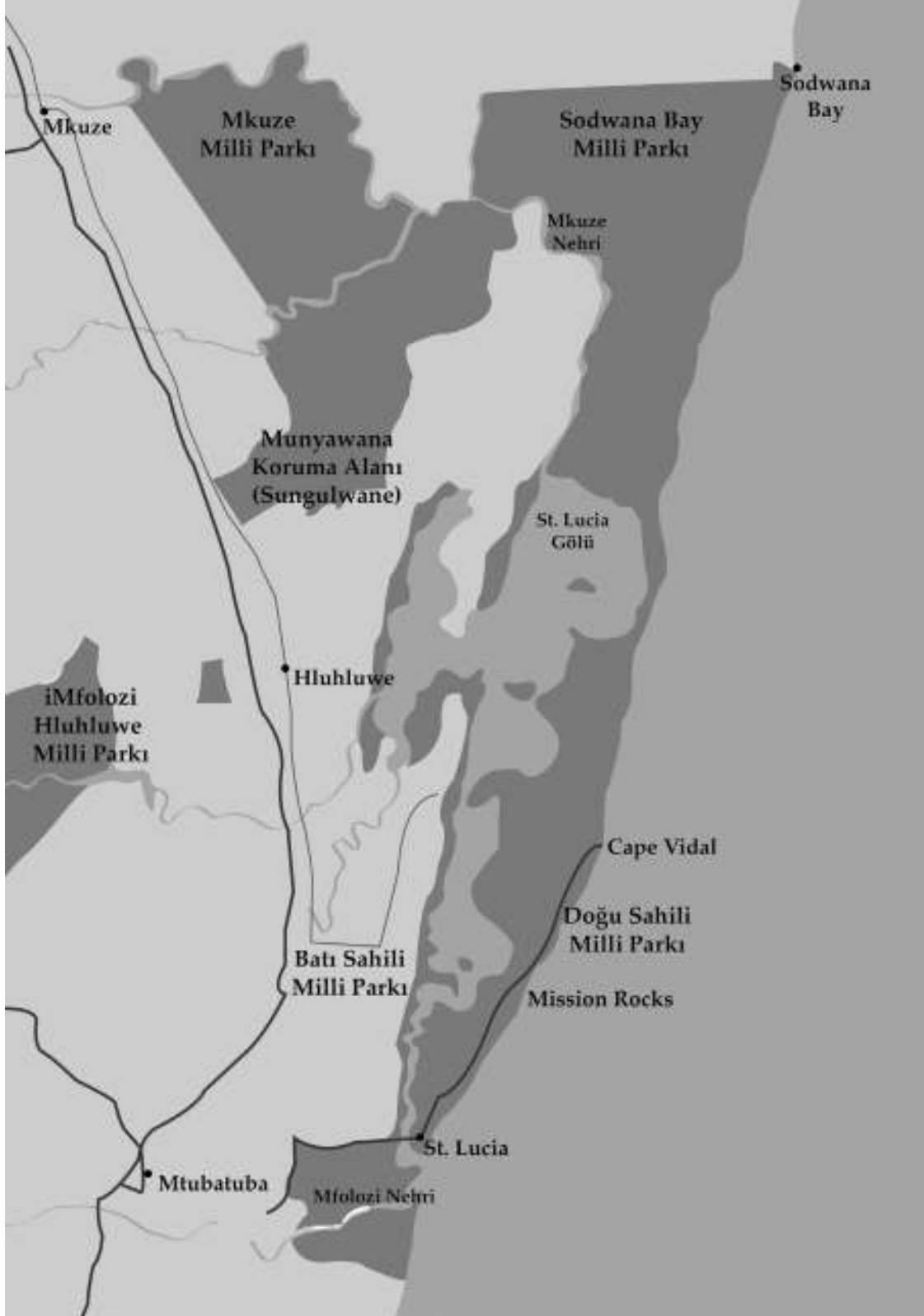
GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ

Kap Yarımadası

KwaZulu-Natal Eyaleti

iSimangaliso Korumal Alanları

AÇIKLAYICI SÖZLÜK

Afrikaner: Afrika'nın güneyine 17. yüzyıldan itibaren, çoğunluğu Hollanda'dan göç etmiş, anadili Afrikans olan yerleşimciler.

Afrikans: Yüzde doksan 17. Yüzyıl Hollandacasıyla Malezya dili, Portekizce, Afrika'nın Bantu ve Khosa dillerinden kelimelerle karışmış Güney Afrika Cumhuriyeti'nde konuşulan bir dil.

ANC (African National Congress: Afrika Ulusal Konseyi): 1912 yılında Güney Afrika'daki tüm siyah ve mezlere oy kullanma hakkını kazanmak amacıyla kurulan, 1948'de apartheidin yasalaşmasıyla birlikte apartheide karşı şiddet içermeyen yöntemlerle mücadele vermiş, 1960'daki Sharpville katliamından sonra sabotaj eylemleri yapacağını açıklamış ve yasaklanmış olan organizasyon. 1994'te siyahların oy hakkını kazanmasından bu yana aralıksız seçimleri kazanmış olan siyasi parti.

Apartheid: Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 1948-1994 yılları arasında, Ulusal Parti hükümeti tarafından uygulanan ırkçı ayrımcılık sistemi. Bu sistem altında, nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan siyahların insan ve vatandaşlık hakları çok ciddi boyutlarda ihlal edilmiş, beyaz üstünlüğü ve azınlık yönetimi sağlanmıştı. Güney Afrika'da ırk ayrımı koloni döneminden beri uygulanıyordu ama 1948'de resmileşti. Siyahların her tür hakları kısıtlanır veya ellerinden alınırken, 1970 yılında tamamen vatandaşlıktan çıkartıldılar ve *bantustan* adı verilen yerli kabilelere ait on bölgenin vatandaşı addedildiler. Ülke yüzölçümünün yüzde doksanı (nüfusun yüzde onunu oluşturan) beyazlara ait iken, siyahların bu yörelerde bulunması orada çalıştıklarını gösteren bir karneye bağlıydı. Eğitim, sağlık, kamu alanlarının kullanımı, ulaşım ve yerleşim merkezlerinde beyazlar siyahlardan ayrı ve üstündü.

Bantu: Aparteid döneminde beyazların siyahlara verdiği ad. Zaman için hakaret ima eden bir sözcük haline gelmiş. Oysa Bantu, Merkezi Afrika'dan Güney Afrika'ya kadar olan geniş coğrafyada yaşayan yüzlerce farklı etnik gruba ait 350 milyon civarında (kıta nüfusunun yüzde otuz beşi) insana ve dört yüzden fazla dile verilen isim. Güney Afrika Cumhuriyeti konteksti ile genel anlamını birbirine karıştırmamak gerekli.

Bantustan/homeland (anavatan): Aparteid döneminde siyahların Güney Afrika Cumhuriyeti vatandaşlıkları ellerinden alınarak, kabilelere ayrıştırılmış şekilde yaşamak zorunda bırakıldıkları, yani nüfusun ezici çoğunluğunun bölünerek azınlıklar haline getirildiği, ülkenin farklı yerlerine dağıtılmış 'kendini yöneten' mıntıklar.

Boer: Kelime anlamı 'çiftçi' olan Boer, Güney Afrika'nın Hollandalı, Alman ve Fransız Protestan erken dönem yerleşimcilerine verilen ad. Anadili (Flemenkçe'den kaynaklanan) Afrikans olan bu yerleşimcilerin sonraki nesillerine Afrikaner deniliyor. Yani Boer ve Afrikaner aynı grup için kullanılan terimler.

IFP (Inkatha Freedom Party): Zulu gelenekleri çizgisinde kabile siyaseti yaptığı için ANC ile yolları ayrılmış, 1975-2019 yılları arasında kurucusu Mangosuthu Buthelezi'nin başkanlığındaki siyasi parti.

Muti: Afrika'nın güneyinde bitki ve hayvanlardan temin edilen, bilgisi nesilden nesile aktarılan 'geleneksel ilaçlar'a verilen ad.

Rondavel: Kırsal Zulu geleneğinde, aile yerleşkesinde ölülerinin ruhlarına adanmış, onların ruhlarıyla iletişim kurulan, daire şeklinde, çatısı çalıdan yapılmış ufak yapı.

RNNP (Royal Natal National Park): Drakensberg dağlarında milli park.

Sangoma: Zulu kültüründe fiziksel ve ruhsal hastalıklara teşhis koyan, doğal bitkilerle tedavi eden, toplumda saygın bir yeri olan şifacı/falcı/büyücü. Kültürde ölülerin ruhlarının yaşayan evrenle yakından temas içinde olduğuna; ruhların yardım edebildiği gibi kötülük de yapabildiğine inanılıyor. Sangomalar kötü büyü yapabildiği gibi, yapılmış büyülerini de bozuyor.

Shebeen: Aparteid döneminde siyahların içki içmesi yasak olduğu için yasa dışı imal edilen alkollü içeceklerin satıldığı ve *township*'lerde yaşayanların gizlice bir araya geldiği yer. Demokrasiden sonra da shebeen'ler *township*'lerde toplumsal yaşamın bir parçası olmaya devam etmiş.

Township (location): Aparteid Güney Afrika'sında kentlerin dışına, kentte beyazların emrinde çalışan siyahların yaşaması için kurulmuş olan yerleşim yerlerine township; kırsal yörelerde ise *location* deniliyordu. *Township ve location*lar alt yapıdan yoksun, nüfus yoğunluğu olan, yoksul koşullara hapsedilmiş yaşam alanlarıydı ve farklı klan ve ırktan insanlar birbirinden ayrılmış olarak yaşayacak şekilde düzenlenmişti. Aparteidin sonlanmasından bu yana bu yerleşim merkezlerinde beyaz olmayan halklar ekonomik koşullar nedeniyle yaşamaya devam ediyor.

1. Bölüm

TURİSTİK CAPE TOWN

Cape Town ile başlamalıyım çünkü Afrika tutkum böyle başladı. Nereden bilebilirdim ki bu kadim kıtayla en güneyinde tesadüfi tanışmam, bundan sonra farklı yörelerine, farklı ülkelere yapacağım pek çok yolculuğun ilki, gelecekte şekillenecek olan gezi yazarlığımın başlangıcı olacaktı. 2006 yılının Şubat ayıydı. 13 bin km ve yirmi dört saat süren bir yolculuktan sonra, güneşin iliklerimi ısıttığı pırl pırl bir havada, ünlü Masa Dağı'nın üstünden Atlantik Okyanusu'na bakıyor ve kendi kendime "doğal konumu itibariyle dünyanın en güzel kentlerinden biri olmalı" diyordum. Bu gezi benim Sahra-altı Afrika'ya ilk yolculuğumdu ama itiraf etmeliyim ki özel bir ilgi, bilgi ya da merak nedeniyle önceden tasarlanmış ve hayali kurulmuş bir seyahat değildi. Daha önce ahenkle seyahat ettiğim yakın arkadaşım Mutlu ile yılbaşı arifesinde, yine birlikte bir yere gitme muhabbeti yapmış ve "haydi bu sefer daha uzak, daha farklı bir yer görelim" demiştik. Sözünü ettiğimiz olasılıklar arasından piyangodan Cape Town çıktı. Bu galiba Mutlu'nun tercihiydi.

Hem coğrafi, hem de kültürel anlamda daha uzak bir yere yolculuk yapmayı istememizin nedeni sanırım o sıralarda her ikimizin de yorgun ve bıkkın olmasındandı. Ben üç buçuk yıl önce, İstanbul'da ve Boğaziçi Üniversitesi'nde geçen on altı yıldan sonra, çocuklarımla birlikte İngiltere'nin Plymouth kentine taşınmıştım. Klinik psikoloji hizmetlerinin Erişkin Ruh Sağlığı birimlerinin bölüm başkanıydım; yani, düzenli bir ülkede, prestijli mesleğimin en üst kademesindeydim. Pek çok kişi "daha ne istersin" diyecektir ama ben işimde bölüm başkanlığının getirdiği geniş çaplı idari sorumluluklardan, zamanımın çoğunun sonuçsuz kalan toplantılarda geçmesinden bunalmıştım. Ayrıca, sosyal olarak kendi coğrafyamın sıcak insan ilişkilerini arıyor; büyüdüğüm İzmir'in ve yaşadığım İstanbul'un hareketini, renkliliğini, cıvıltısını ve ışıltısını özliyordum. Cape Town'a işte böyle bir ruh hali içinde gelmiştim!